

Reykjavík, 30. ágúst 2016.

Alþingi; allsherjar- og menntamálanefnd
Austurstræti 8 – 10
150 Reykjavík.

Efni: Umsögn Listaháskóla Íslands um frumvarp til laga um námslán og námsstyrki (heildarlög). Lagt fyrir Alþingi á 145. Löggjafarþingi 2015 – '16. 794. mál.

Listaháskóla Íslands (LHÍ) hefur borist til umsagnar frá allsherjar- og menntamálanefnd Alþingis frumvarp til laga um námslán og námsstyrki.

Listaháskóli Íslands lítur svo á að heildarendurskoðun á hlutverki Lánasjóðs íslenskra námsmanna sé tímabær og fagnar vinnu sem miðar að bættri starfsemi sjóðsins. LHÍ bendir þó á að tímaramminn til endurskoðunarinnar var þröngur og að samráð hefði þurft að vera mun ítarlegra við hagaðila, svo sem háskólakerfið og námsmenn. Með auknu samráði hefði mátt ná fram víðtækari sátt um frumvarpið og um leið hlutverk LÍN í uppbyggingu umgjardar menntunar á háskólastigi á Íslandi allt frá grunnnámi til doktorsnáms.

Í þessu sambandi vill LHÍ ítreka mikilvægi þess að sjóðurinn gegni áfram samfélagslegu hlutverki við að jafna tækifæri ólíkra þjóðfélagshópa til þess að mennta sig óháð efnahag eða fræðasviði. Aukin menntun sem flestra á sem viðfeðmustu sviði stuðlar að kraftmeira samfélagi, meiri sveigjanleika við uppbyggingu atvinnuvega og þar með auknum tækifærum til að bæta hagvöxt.

Jafnframt ítrekar LHÍ mikilvægi þess að námslána og námsstyrkjakerfi miðist við fjölbreytni í námsvali, enda ómögulegt að sjá menntunarþörf framtíðar á tilteknum sviðum fyrir t.d. með tilliti til tækniþróunar, nýsköpunar og menningarlífs.

Listaháskólinn leggur sérstaka áherslu á eftirfarandi atriði:

- Afnám tekjutengingar afborgana vegur að þeim sem stunda háskólanám án þess að það tryggi þeim hálaunastörf, svo sem raunin er á fræðasviði lista og víðast hvar í menningarlífi landsins. Vert er að minna á í því sambandi að fjöldi starfa í hinum skapandi geira fer ört vaxandi og telur nú á milli 15 og 20 þúsund ársverk. Með því að afnema tekjutrygginguna er verið að þrengja mjög að framtíðarafkomu listnema sem stunda dýrt nám, iðulega í dýrum skólum, en njóta þrátt fyrir það ekki launa í samræmi við menntun sína eftir að námi lýkur.
- Í tengslum við ofangreindan punkt er ástæða til að benda á að listnemar geta ekki stundað nám í íslenskum háskóla án þess að greiða skólagjöld. Sú aukalega byrði sem felst í lánum fyrir skólagjöldum auk framfærslu, er vísbending um að listaháskólanemar njóti ekki jafnræðis í námsvali skv. frumvarpinu, ef miðað er við flestar aðrar námsgreinar á háskólastigi sem alla jafna er hægt að nema án þess að greiða skólagjöld. Greiðslubyrði þeirra sem útskrifast af fræðasviði lista eykst með öðrum orðum meira en þeirra sem geta stundað sitt nám í skólum sem ekki þurfa að innheimta skólagjöld til að fullfjármagna kennslu. Hættan á því að þeir sem útskrifast

af fræðasviði lista lendi í greiðsluerfiðleikum með nýju lánaþyrirkomulagi eykst sem þessu nemur. Af þessu leiðir að afnám tekjutengingar er líklegt til að hafa áhrif á námsval þessa hóps og stuðla að óæskilegri einsleitni í námsvali.

- Staða þeirra sem eru með börn á framfæri á meðan þeir stunda nám mun versna skv. nýju frumvarpi, því þótt lánað sé fyrir framfærslu barna þyngist greiðslubyrðin að loknu námi sem því nemur vegna afnáms tekjutryggingarinnar. Þetta er áhyggjuefni að mati Listaháskóla Íslands í ljósi þess að LHÍ lítur svo á að námslána og - styrkjakerfi eigi að jafna tækifæri einstaklinga í ólíkum aðstæðum til náms.
- Nauðsynlegt er að tryggja að sí- og endurmenntun einstaklinga geti átt sér stað í samræmi við kröfur samtímans án þess að kostnaður þeirra sem fara tiltölulega seint í nám verði þeim ofviða miðað við afnám tekjutryggingar og fulla endurgreiðslu við 67 ára aldur. Mikilvægt er að horfa til þess þekkingarauka sem sem verður til við háskólanám fullorðinna.
- LHÍ sér ástæðu til að óttast að stuðningur við nemendur verði að hámarki bundinn við 18 milljónir (framfærslulán og styrkur samanlagt). Slíkt vegur verulega að möguleikum listaháskólanema á því að stunda framhaldsnám erlendis, sem víða er dýrt. Nægir að nefna Bretland og Bandaríkin í því sambandi, en leið mjög margra íslenskra listnema hefur legið í skóla í þeim löndum að loknu námi hér á landi enda oft um að ræða viðfræga skóla á heimsvísu. Menningar- og listalíf þjóðarinnar gæti beðið mikinn skaða af því að takmarka sókn nemenda í slíkt nám, sé horft til framtíðar.
- Staða þeirra sem ætla sér að stunda doktorsnám mun versna miðað við það hvernig frumvarpið er lagt upp. Styrkir til doktorsnáms á fræðasviði lista eru engir og því erfitt að sjá fyrir sér með hvaða hætti slíkt nám eigi að vera mögulegt nema til komi skýr aðgerðaáætlun þar um í tengslum við frumvarpið þar sem m.a. sé horft til fræðasviðs lista sérstaklega.

Listaháskóli Íslands hefur mikla sérstöðu meðal háskóla á Íslandi, þar sem hann er eini skólinn á fræðasviði lista. Auk hefðbundinna listgreina fellur m.a. hönnun og arkitektúr þar undir. Sérstaða LHÍ felst einnig í rekstrarforminu sem gerir beinlínis ráð fyrir að skólinn innheimti skólagjöld þrátt fyrir að vera þjóðarskóli á mjög víðfeðmu fræðasviði. Því er LHÍ þeirra skoðunar að nauðsynlegt sé að greina áhrif þessa nýja frumvarps á möguleikum listnema til að mennta sig á æðstu háskólastigum, innan þess ramma um sem bundinn er við einingar og hámark námsláns í frumvarpinu. Auk doktorsnáms í listgreinum má nefna arkitektúr í þessu sambandi sem ekki er hægt að nema til starfsréttinda hér á landi enn sem komið er.

Einnig er það skoðun LHÍ að greina þurfi betur með tilliti til jafnræðis áhrif þessa nýja frumvarps um LÍN á afdrif námsmanna af ólíkum fræðasviðum, þ.m.t. á fræðasviði lista, eftir að námi lýkur. Sé þar sérstaklega horft á áhrif nýrra viðmiða sem afnám tekjutengingar hefur í för með sér.

F.h. Listaháskóla Íslands,

Friða Björk Ingvarsdóttir
rektor.